

prof. Marian Oslislo
Akademia Sztuk Pięknych w Katowicach
Wydział Projektowy

Recenzja pracy doktorskiej mgr Zofii Klajs z Wydziału Grafiki Akademii Sztuk Pięknych w Warszawie.

Doktorantka przedstawiła do oceny materiały przewodowe w wersji drukowanej i cyfrowej. Tytuł pracy doktorskiej: „**Nadmiar sztucznego światła... Dialog form**”. Pracę doktorską stanowi autorska instalacja artystyczna. Promotor: prof. Lech Majewski, ASP w Warszawie.

Mgr Zofia Klajs jest absolwentką Wydziału Grafiki Akademii Sztuk Pięknych w Warszawie. Dyplom w Pracowni Grafiki Wydawniczej uzyskała w 2011 r. W latach 2011 – 2015 odbyła studia doktoranckie w macierzystej uczelni na Wydziale Grafiki. Jest stypendystką Fundacji Kościuszkowskiej i Polsko-Amerykańskiej Komisji Fulbrighta. W 2010 r. ukończyła studia licencjackie na Uniwersytecie Warszawskim w Instytucie Etnologii i Antropologii Kulturowej. W czasie studiów doktoranckich pełniła również funkcję asystenta w pracowniach Grafiki Wydawniczej, Typografii i Grafiki Warsztatowej.

Ocena twórczości i innych aktywności.

Twórczość Zofii Klajs obejmuje grafikę artystyczną i projektową. W grafice artystycznej doktorantka operuje delikatnymi płaszczyznami w tonacjach szarości, zgaszonych ugrów, bieli i czerni. Dopełnia je delikatnymi rysunkowymi fakturami, tworząc subtelne nastrojowe obrazy. Ten graficzny świat jest daleki od krzyku, nadmiaru i pędu współczesności. W swojej twórczości graficznej Klajs posługuje się również fotografią. Obrazy te stanowią dopełnienie jej graficznych rozważań, tworząc oryginalny język plastycznej ekspresji. W kontraście do grafiki warsztatowej wybrzmiewa twórczość plakatowa doktorantki. Jest ona bardzo zróżnicowana formalnie, pełna dynamiki i koloru. Kompozycje zdają się wibrować, zaskakując formalnymi rozwiązaniami i skupiając uwagę widza na graficznych rytmach. Autorka zawsze bardzo świadomie kreuje formę plastyczną w kontekście przedstawianego tematu. Odręczny gest narzędzia, ekspresyjne pismo zestawiane z generowanymi formami cyfrowego obrazu służy jej do wypracowania precyzyjnego wizualnego komunikatu. Klajs jest zdyscyplinowana, pewnie przekazuje za pomocą obrazu komunikowane treści. Za swoją twórczość, zarówno graficzną jak i projektową, otrzymała nagrody i wyróżnienia w różnego rodzaju konkursach. Jest również aktywna wystawienniczo. Szczegółowy wykaz jej aktywności został załączony do materiałów przewodowych.

Ocena pracy doktorskiej.

Praca doktorska Zofii Klajs nosi tytuł „**Nadmiar sztucznego światła... Dialog form**”. Autorska instalacja składa się z dziewięciu świecących obiektów umieszczonych w przestrzeni wraz z informacjami tekstowymi.

Artystka porusza w niej problem zanieczyszczenia przestrzeni, w której żyjemy sztucznym światłem i wpływu, jaki to zjawisko ma na ekosystem.

W tworzących instalację obiektach Klajs umieściła wizerunek własnej twarzy w negatywie. Na każdym obiekcie, który ma formę koła, wizerunek artystki jawi się przed widzom en face, patrząc mu prosto w oczy. Artystka – jak pisze w dysertacji doktorskiej – nie pracowała do tej pory z autoportretem. W tekście analizuje proces projektowy pracy nad dziełem oraz przedstawia przemyślenia, które skłoniły ją do podjęcia decyzji o wykorzystaniu własnego wizerunku. Gest ten odczytuję jako chęć dobitnego podkreślenia wagi przedstawionego problemu. Artystka mówi we własnym imieniu, stojąc na pierwszej linii jest przekonująca. Samo światło, jego nadmiar staje się istotnym elementem konstruującym dzieło. Widz musi się „przedzierać” przez nie, by odczytać wizualny kod składający się z tekstu i znaku. Trudności w spostrzeganiu wzrokowym, na jakie napotykają jego odbiorcy, w sposób niezwykle sugestywny umiejscawiają nas w centrum problemu. To doznanie czysto fizyczne, bardzo silne i jednoznaczne. Znaki, które artystka wycina na negatywowych twarzach prowadzą odbiorcę do konkretnych znaczeń i treści.

Warstwa tekstowa może zaskoczyć. Znajdziemy tam bardzo konkretne dane naukowe, z którymi większość z nas – tak przypuszczam – nie miała okazji się zetknąć. Autorka zderza je ze zdaniami brzmiącymi jak poetycka fraza. Ten swoisty melanz sugestywnej i jednocześnie poetyckiej przestrzeni jest w swoim minimalizmie skondensowany, wpływa na nasze emocje. Doktorantka precyzyjnie dobiera środki wyrazu, dobrze nimi operuje. Otwiera dyskusję, sprawia, że nie możemy być obojętni wobec tego konkretnego problemu. Autorka uświadamia nam skalę zagrożeń generowanych fotozanieczyszczeniem.

W swojej zachłanności i niepohamowanej ekspansywności człowiek, często bez namysłu, eksploatuje możliwości, jakie stwarza technologia. Artystka zwraca uwagę na to jak nadmierna ilość emitowanego sztucznego światła toksycznie wpływa na środowisko naturalne. Nakłania do dyskursu, który powinien nas przekonać do zajęcia stanowiska w tej kwestii. Do włączenia się w działania mogące zminimalizować rozmiary zagrożeń, jakie niesie nadmiar emitowanego przez człowieka sztucznego światła.

Proponowane przez artystkę treści są komunikowane poprzez sztukę. Język sztuki zawiera w sobie tajemnicę, operuje metaforą, w nieoczywisty i zaskakujący sposób otwiera i uwrażliwia odbiorcę na przedstawiany problem, prowokuje go do myślenia.

Zofia Klajs konsekwentnie czerpie ze swoich doświadczeń związanych z projektowaniem graficznym, jak również grafiką artystyczną. Docenia ekspresję kontrolowaną, budując komunikat wizualny dąży do syntezy formy poprzez eliminację tego, co zbędne w warstwie obrazu, kondensuje znaczenia, wzmacniając w ten sposób przekaz. Liczne dokonania doktorantki w obszarze sztuki plakatu miały z pewnością wpływ na ostateczną formę omawianej instalacji.

Klajs chce rozmawiać, uświadamiać ludziom problem, dyskutować i rozważać możliwości poprawy stanu rzeczy. Zdaje sobie sprawę, że trzeba to robić systematycznie i w sposób ciągły, każdy z nas na swój sposób, bo każdy ma na to wpływ. Należy włączyć się w ten proces, to kwestia odpowiedzialności współczesnego człowieka. Obojętność nie jest dobra, o tym jest to dzieło.

Konkluzja.

Całość pracy doktorskiej mgr Zofii Klajs oceniam pozytywnie. Wizualny komunikat, instalacja „**Nadmiar sztucznego światła... Dialog form**” jest zbudowana w sposób logiczny i oryginalny, klarownie komunikuje proponowane treści. Ta wyrafinowana prostota w kontekście formy i jej komunikatywność w przedstawianiu ważkich treści i znaczeń, umiejętność operowania syntetyczną formą wizualną sprzężoną z warstwą tekstową jest przekonywająca. Artystka świadomie operuje wykorzystywanymi w swojej twórczości narzędziami i technologiami. Jest jednocześnie twórczynią odpowiedzialną, wyczułoną na problemy cywilizacji początku XXI wieku. Jej głos w dyskusji na temat kondycji współczesnego człowieka wybrzmiewa klarownie i dobitnie, artystka robi to z wielkim przekonaniem.

Po zapoznaniu się z dorobkiem twórczym, działalnością promocyjną i edukacyjną mgr Zofii Klajs stwierdzam, że jej osiągnięcia spełniają wymogi stawiane rozprawom doktorskim określone w art. 13. ust. 1. ustawy z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym.

